

Motion till riksdagen

1986/87:Jo105

Karl Erik Olsson m. fl. (c)

Åtgärder mot miljöfarliga batterier (prop. 1986/87:55)

Inledning

Utsläpp av kvicksilver och kadmium hör till ett av vår tids svåraste miljöproblem. Tungmetaller är starkt giftiga, beständiga och har en hög ackumuleringsförmåga i levande organismer genom att de transporteras vidare i näringskedjan.

De medicinska effekterna av kadmium och kvicksilver är rikhaltigt dokumenterade och synnerligen avskräckande. De åtgärder som hitintills vidtagits har till största delen berört industriella utsläpp, vilka också kraftigt har reducerats. Kraftiga restriktioner har också införts i vad gäller användningen av kadmium i olika produkter, vilket på sikt kan reducera kadmiumutsläppen avsevärt.

Samtidigt som industriella utsläpp av kvicksilver avsevärt reducerats och kadmiumanvändningen begränsats har emellertid användningen av kvicksilver- och kadmiumhaltiga batterier ökat. Denna utveckling förstärks av att förbränning är den avfallsbehandlingsmetod som för närvarande ökar kraftigast.

Batterianvändningen förändras från rena kvicksilverbatterier inom knappcellsområdet mot fler tungmetallhaltiga batterier, såsom alkaliska och nickel-kadmiumbatterier, inom stavcellsområdet. Speciellt alkaliska brunstensbatterier marknadsförs numera alltmer och kommer att förstärka den utvecklingen.

Tungmetallutsläppen kommer alltså inte att upphöra spontant från batterier under överskådlig tid, även om kvicksilverinnehållet successivt reduceras. Vi anser det vara ytterst angeläget att kraftigt minska utsläppen. Regeringens förslag i propositionen kommer inte att kunna förhindra en ytterligare förgiftning med tungmetallutsläpp. Vi föreslår i denna motion att ett pantsystem införs och att ekonomiska styrmedel används för att stimulera en utveckling mot alternativ som inte innehåller tungmetaller.

Pantsystem

De viktigaste förutsättningarna för ett fungerande insamlingssystem är:

- gränsvärden som anger vilka batterier som skall betraktas som miljöfarliga och samlas in,
- en tydlig märkning av de batterier som skall samlas in,
- fungerande och miljömässigt säkerställda slutbehandlingsmöjligheter.

Riksdagen har på centerinitiativ vid flera tillfällen behandlat frågan om tungmetallhaltiga batterier. Regeringen har fördröjt nödvändiga åtgärder. I

propositionen hänvisas till att överläggningar måste upptas för att få en internationell samordning. Vi anser att en sådan samordning är av stor vikt men att regeringen borde haft tid att genomföra en sådan med hänsyn till den tid som gått sedan frågan aktualiserades, detta inte minst eftersom förslag om märkning föreligger.

För att göra insamlingssystemet fullständigt måste man också lösa transport- och hanteringsfrågorna i övrigt liksom möjligheterna till separering.

I de insamlingssystem som hittills etablerats saknas till stor del grundförsättningarna. Vilka batterier som samlas in varierar från fall till fall, märkning förekommer inte och slutbehandlingsmöjligheterna är för vissa batterier osäkra.

De styrmedel som för närvarande används är huvudsakligen frivilliga överenskommelser och information. Insamlingsarbetet utförs av batteribranschen i system som omfattar knappceller, medan det utförs i kommunal regi i de fall där även andra batterier samlas in.

All insamlingsverksamhet är förenad med kostnader, vilkas omfattning naturligtvis är beroende av ambitionsnivån.

Vid Lunds universitet har beräkningar gjorts av effektiviteten i olika insamlingsmetoder.

- (1) Insamlingssystem i kommunal regi, där kostnaderna belastar renhållningskollektivet. Information som styrmedel. Insamlingseffektivitet 20–40 %.
- (2) Rikstäckande insamlingssystem i branschregi, där kostnaderna täcks av import- och tillverkningsavgifter. Information som styrmedel. Insamlingseffektivitet 30–50 %.
- (3) Rikstäckande insamlingssystem i branschregi, där import- och tillverkningsavgifter tillåts följa batterierna genom hela distributions- och försäljningsleden för att återbetalas till de konsumenter som lämnar de uttjänta batterierna. Förutom detta pantbelopp används information som styrmedel. Insamlingseffektivitet 80–90 %.

Aktivitet	Insamlingssystem		
	(1)	(2)	(3)
Butik/mottagning	—	—	6 kr./kg
Transport/lagring	10–20 kr./kg	2 kr./kg	3 kr./kg
Separering	3 kr./kg	3 kr./kg	3 kr./kg
Slutbehandling	5 kr./kg	5 kr./kg	5 kr./kg
Totalt	18–28 kr./kg	10 kr./kg	17 kr./kg
Information/hjälpmedel	3 milj.kr.	2,0 milj.kr.	1,0 milj.kr.
Administration	2,0 milj.kr.	0,5 milj.kr.	0,5 milj.kr.
Avskrivning på initieringskostnad	—	0,6 milj.kr.	2,0 milj.kr.
Totalt	5,0 milj.kr.	3,1 milj.kr.	3,5 milj.kr.

Ann. Insamlingssystem 3. pantsystem, genererar intäkter som motsvarar de totala kostnaderna.

Källa: TEM. Lunds universitet.

Vi anser att målsättningen måste vara att 80—90 % av batterierna skall samlas in. Då krävs det att konsumenten ges incitament i form av ett pantbelopp som betalas tillbaka när batteriet återlämnas.

Till skillnad från andra system genererar pantsystem även intäkter i form av icke utbetalda pantbelopp och ränteintäkter. Detta gör att ett pantsystem för batterier kan göras självfinansierande, trots att det ger upphov till ökade kostnader i butikerna och i transport- och hanteringsleden samt ställer högre krav på insamlingsbehållarnas utformning.

Ett pantsystem innebär att principen om förorenarens betalningsansvar tillämpas. Endast de konsumenter som inte återsänder sina utjänta batterier får vidkännas en kostnadsökning.

Sammanfattningsvis kan alltså sägas att ett pantsystem ger utrymme för radikalt minskade utsläpp av tungmetaller från batterikonsumtion.

Avgift på kraftigt tungmetallhaltiga batterier

Kvicksilverbatterier torde i de flesta fall vara möjliga att ersätta med likvärdiga substitut. Alkaliska brunstensbatterier är också till viss del i dag utbytbara mot konventionella brunstensbatterier, men dessa alternativ är inte praktiskt och tekniskt likvärdiga. Vi föreslår att statens naturvårdsverk får i uppdrag att ta fram förslag på en miljöavgift på kraftigt tungmetallhaltiga batterier i syfte att begränsa användningen av dessa. Vid en sådan avgift måste hänsyn tas till substitutionsmöjligheten.

Hemställan

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

1. att riksdagen beslutar att ett pantsystem skall införas på tungmetallhaltiga batterier,
2. att riksdagen hos regeringen begär en utredning om miljöavgift i enlighet med motionen.

Stockholm den 19 november 1986

Karl Erik Olsson (c)

Bertil Jonasson (c)

Kerstin Göthberg (c)

Lennart Brunander (c)

Karl-Anders Petersson (c)